

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végeztünk.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Hirdetések jutányos áron közöltnnek.
Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivata
Debrecen, Nyomató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Harang-szentelési ének.

A LXXXIX. zsoltár dallamára.

*Nagy Isten! kit ezer dicsérő szavakkal
Okos teremtésid éneke magasztal,
Jóságod nagy voltát minden élő hirdeti,
Dicsőségedet az ég a földnek zengi ki.
Mi is egybegyűltünk kis harangunk szarára,
Ide, hol készen vár kegyelmednek oltára.*

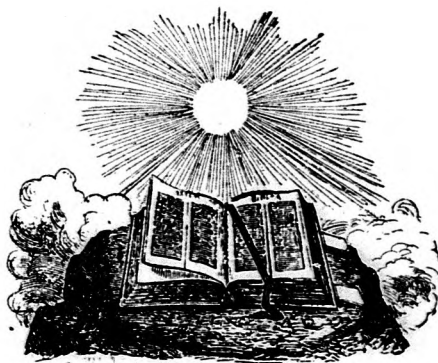
*Kérjük Felségedet, hogy több más harangok
Közt ez ujonnan meg-megcsendülő hangok
Ujabb bizonyági legyenek a keblekben,
Hogy Hozzád eljutni vágnak a szent egekben,
Erre indítsd Uram! fel a mi sziveinket,
Hogy e harang hívjon fel Te hozzád bennünket.*

Irta Debrecenben, 1906. július 19-én

*Ha majd reggel s este hátát adni gyűlünk
Össze e templomba s szivben eggesülünk:
Atyánk! óh hallgasd meg hő esedezésünket,
Ne nézd gyarló módon ejtett sok bűneinket.
És ha végbucsurra szólít majd e kis harang
Legyen utóhangja egeidbe vivő hang.*

*Több felől hív itten Istenhez a harang!
Add, hogy mindegyikre mennyből jöjjön visszhang.
Hogy bár mint a madár, sok ezerféle dalban
Egyesüljünk a végóhajban, diadalban.
Nem tekintre fajra, nemre és különbségre,
Együtt emelhessük sziveinket az égre!*

H. Kiss Áron
püspök.

József.

József édes testvérei közt a legkiválóbb, nem csuda hát, ha azok folyvást irigykedtek reá és nem is nyugodtak addig mig el nem adták.

Szemérmessége és önzetlensége sem hozott rá szerencsét. Kabátja Pótifárné kezében maradt, ő maga meg, mint afféle álmodozó a börtönbe került.

Hüségese kitartása és nagy tehetsége azonban, melylyel a jelen bőségében a jövő szűkségeiről gondoskodott és a szeretet, melylyel atyafiaiát őrizte, mégis nagygyá tették nevét és kettős örökséget szereztek övéinek.

A többi magyar testvéreink között mi magyar kálvinisták is volnánk valakik. Ha egyéb nem, hát vérszerint magyarok és hitünk szerint a szabadságnak és haladásnak fiai. Ez a körülmény még sem tett minket elsőkké az ország terített asztalánál.

Voltak álmaink is, a magyarság, a szabadság és a haladás büszke felséges álmai. Hadd álmodjuk ezeket tovább.

Szemérmességünket üres tarisznyánk mutatja. Hát várjuk, mig a könyörület majd kenyérrel tölti meg.

Hát várjuk, nincs ellene semmi kifogásom. Csak az, a ki a legnagyobb magaslaton áll, láthat legtovább, s ha vezetőink azt mondják, hogy most minden jól van, én most nem szólok ellene és azt mondom, hát legyen is jól, de feleljenek meg érte.

A jövő gondjait és a jelen szükségait azonban mindnyájan érezzük és én is érzem s azért arra hívom fel, a kiket illet, a próféták utódait, a sáskával és erdei mézzel táplálkozó pusztában kiáltó Keresztelő Jánosokat, szegény kálvinista papokat, tanítókat, előljárókat, hogy a mai alkalmat megragadják és a szentek szükségéről elne felejtkezzenek.

Tűrhető aratást adott Istennek kegyelme. Elmaradt takaréktartozásokat, melyek a a hivatást megromtják, az intézményeket tönkre teszik, most kell rendbehozni. Takaréktartozásokat, ezt is József találta fel — ha még nem volnának, most kell kezdeményezni. Nem úgy mint régenében atyáink csinálták, hogy szent uzsora legyen belőle, hanem az idő követelményeihez képest. Meg kell csinálni minden helyen a terményértékesítő szövetkezetet és a tiszta jövedelmet le kell kötni az egyház vagy iskola részére.

Hitel és más szövetkezetet sem kell e záradék nélkül felállítani, és ezeket ügyében, ha ezt

mások nem teszik, mindenütt a mi lelkészeinknek kell forgolódniok.

Lám a nemzetiségi egyházak nagy eredményeket tudtak felmutatni e téren. Igaz, hogy náluk is a Mózes karja van kinyújtva és azt támogatja Áron, mig nálunk a világiak a magok útján haladnak és a mi pénzügyeink a hazai kultúra és faj szükségletei iránt meglehetősen közömbösek. Azonban annak, a ki e téren tesz, dolgozik, áldozik, mégis adatni fog és nekünk is.

Most van az ideje orgonára, órára, iskolai felszerelésekre, beteg és szegény alapra gyűjtéseket eszközölni.

Különösen ez utóbbi az, melyet lelkem szeretint figyelmébe ajánlok lelkész társaimnak. A diakonissza intézmény nem tud nálunk gyökeret verni, pedig égető szükségünk volna rá. Minden faluban elkelne egy képzett betegápoló, okkalmóddal ki is lehetne vinni, hogy alkalmas diakonissák minden egyház és helység számára képeztessenek s ez állások faluszerte rendszeresítsenek.

De némi kis anyagi erővel addig is lehetett tenni valamit. Jóságú emberek, derék áldott lelkű Tábiták akadnak még hiveink között. Kérjük hát segedelmöket és tegyünk valamit.

József pénzt, drága dolgokat, búzát adott testvéreinek. De adott még többet is. A legjobb földet szakítottatta ki nekik Egyiptomban. Erre nekünk hatalmunk nincsen. De szívünket és szeretetünket még is meg bizonyíthatjuk a magyar nép iránt. Bizonyítsuk meg hát és ne hagyjuk el őket. Ez az örök szeretet és izgalom parancsolja is. S nem is fog esni hiában. A József fiainak kettős öröksége nem mese, hanem ma is ismétlődő történet. Dolgozzunk és fáradjunk, hogy a mi fiainknak majd jobb dolgok legyen.

Vándor-

KÖZÉLETÜNK.

A zsinati felirat eredeti tervezete.

(Folyt. és vége.)

A IV. törvénycikk a Magy. Orsz. Ref. Egyh. Közalap rendeltetését, feladatát, jövedelmeit és kezelését állapítja meg.

E törvénycikk különben az érvényben álló törvényekkel szemben csak azt az újítást foglalja magában, hogy a közalap segélyezési céljai közé utalja a vallásoktatás segélyezését az olyan egyházközségekben, a melyek felekezeti iskola hiányában a vallásoktatást az egyetemes egyházi cél érdekében a saját erejükön kifogástalanul ellátni képtelenek ;

továbbá, hogy a közlapokhoz minden egyházközség az egyháztagok lélekszáma után fejenként és éven-

kén 8 fillérrel tartozik hozzájárulni s ezt a járulékot a maga évi rendes költségvetésébe beilleszteni ;

végül, hogy a közalap jövedelmének eddig évről-évre 25%-ban történt tökesítése helyett, a tökesítés ezután 20%-ra leend.

Az V törvénycikk összesen 141 §-ból áll s három részre oszlik. Az első rész szól az egyházi bíróságok, az egyházközségi, egyházmegyei, egyházkerületi és egyetemes konventi bíróságok szervezetéről és hatásköréről (1—32 §-§), a második a közigazgatási bírások eseteit, a fegyelmi eseteket és a fegyelmi büntetéseket öleli fel (33—38 §), a harmadik rész, mely egyúttal a legterjedelmesebb, a bírói eljárást szabályozza (39—141 §). Ezen harmadik rész épen nagyobb terjedelme miatt külön fejezetekre oszlik, összesen 6-ra. Az első fejezet szabályozza az eljárást az elsőfoku bíróság előtt, kiterjeszkedvén az eljárás megindítására, a képviselőre, illetékességre, a bírói határozatokra, tárgyalási jegyzőkönyvre, idézésre és a bírói határozatok kézbesítésére.

A második fejezet tárgyalja a felebbezést és a felebbezési bíróság előtt való eljárást. A harmadik a perújításról, a negyedik a végrehajtásról intézkedik. Az ötödik különleges határozatokat ölel fel, a hatodik az elévülés kérdését szabályozza.

Azon irányelvekről, melyek a zsinatot törvényhozási munkájában vezérelték s azon főbb eltérésekről, melyek a törvény mai intézkedéseitől szándékoltnak, a következőket emeljük ki :

1. A zsinatnak főtörekvését képezte, hogy úgy a közigazgatási, mint a fegyelmi bírásokra vonatkozó részek az érvényben levő törvény elvi alapjának érintetlenül hagyása mellett teljesen átdolgoztassanak aképen, hogy minél egyszerűbb eljárás vitessék keresztül úgy a vizsgálat, mint a tárgyalás megtartását illetőleg. Ennélfogva a zsinat munkálatában érintetlenül hagyta a bírói szervezetet, a külön közigazgatási bírásokat és a felebbezés rendszerét ; viszont azonban az egész eljárást átalakította, azt az eljárás természetes menetét követve, áttekinthetőbb rendszerbe foglalta, az eljárást egyszerűsítette és oly újabb rendelkezéseket vett fel oda, a melyek a részben laikusokból álló bíróságnak közelebbi utmutatást adnak és így a törvénykezés kezeletét egyszerűbbé teszik. Kiemelendőnek tartjuk azt, hogy habár a törvényjavaslat számos ily utmutató rendelkezést vett fel — a szakaszok száma mégis alig néhányval haladja túl a most életben levő törvény törvénykezési szakaszainak a számát, a mi annak tulajdonítható, hogy az anyag rendszeresebben dolgoztatott fel és a törvényből számos ismétlés kihagyatott.

2. A törvény szerkezetét illetőleg legfontosabb újítás az, hogy a közigazgatási és fegyelmi bírásokdást egységesen szabályozza és azon csekély eltéréseket melyeket a két bíróság sajátos természete szükségessé tesz, külön kiemeli az illető rendelkezéseknél.

3. A törvénykezés egységének szempontjából szükségesnek mutatkozik, hogy az összes egyházkerületre kiterjedő, kellő írásmintákkal ellátott ügyviteli szabályok alkottassanak és hogy erre a konvent felhatalmaztassék. (141 §)

4. Részletesebben szabályoztatott az egyházközségi bírások és meghagyatott, hogy ezen bíróság megalakulásáról a presbyterium köteles jelentést tenni az esperesnek. Erre az ellenőrző intézkedésre azért volt szükség, mert legtöbb egyházközségben a bíróság a törvényrendeletének megfelelően meg nem alakított.

5. Az egyházközségi fegyelmi bírások alól a presbyterek kivételtek és az egyházmegyei bíróság fe-

gyelmi jurisdikciója alá helyeztettek, a mire különösen kisebb egyházaknál van szükség, mert számos ismert akadályba ütközik az, hogy a presbyterium saját tagjai felett kellő eréllyel és elfogulatlansággal gyakorolja a fegyelmi bírásokdást.

6. Az egyházközség, az egyházmegye vagy a pártfogóság részéről fentartott tanintézetek tanáira részve eddig az egyházkerületi bíróság birt illetékességgel, a javaslat reájuk nézve az egyházmegyei bíróság illetékességét állapítja (meg. 15 §)

7. A felmerült gyakorlati esetekre való tekintettel szükségesnek mutatkozott kimondani azt, hogy a cseléd minőségben alkalmazott szolgák, mint ilyenek, az egyházi bírásokdás körén kívül esnek.

8. Az egyházmegyei bíróság időszakos tanácsának megalakulására vonatkozó rendelkezés szabatosabban formáztatott. (13 §)

9. A konventi rendes bíróságra nézve kimondatott hogy érvényes határozat hozatalához 5 bírósági tag jelenléte szükséges.

10. Az eddigetől eltérő szabályozást nyert a bírósági üléseken való elnöklés kérdése. A most érvényben levő törvényben ugyanis az elnökség ketősége (egy lelkes és egy világi tag) van meg a bírósági üléseken is, de azzal a visszaszavazással, hogy a bírói határozat hozatalánál az elnökség egyik tagját sem illeti szavazati jog. Ezt a visszásságot a törvényjavaslat megszünteti és aképen oldja meg, hogy habár az elnökség ketősége egyházunk hagyományos elveinek megóvása mellett formilag fentartja és az egyes esetekben a tárgyalást a kivatalára idősebb elnök vezetésére bizza, őket most már szavazati joggal is felruhazza és pedig aképen, hogy a tárgyalást vezető elnököt a szavazatok egyenlő megoszlása esetén döntő szavazat illeti meg, míg a társelnök ugyanolyan szavazati joggal bír, mint a bíróság bármelyik más tagja ((9. 12. 14. 19. és 25 §)

11. Egészen új intézkedést tartalmaz a 31 §, mely tárgyi összefüggés esetén a különböző foku bíróságok között a felsőbb fokunak compententiáját állapítja meg.

12. A fegyelmi bírásokdás esetei egészben újból szövegeztettek. Ennél elvi kiindulási pontul szolgált az, hogy a fegyelmi bírásokdás nemcsak az egyházi tisztviselőkre, hanem egyházitagokra is, min ilyenekre kiterjesztetett.

13. Az egyházi tisztviselőket illetőleg, az egyes fegyelmi esetek elforgácsolt részletei általánosabb formulába foglaltattak, az egyes pontokban előforduló ismétlések kihagyatnak, mi által azok áttekinthetőbbé és könnyebben alkalmazhatókká váltak.

Az egyháztagok fegyelmi vétségének megállapítása egészen új. (34 § B) pont.

14. A választás és a választás jogától való megfosztás úgy a fő mint mellékbüntetésként való alkalmaztatása megállapított s a mellékbüntetésre vonatkozó határozatok szabatosabban formuláztatnak. A mellékbüntetés tartama a főbüntetés minőségétől tétetett függővé.

Az egyháztagokkal szemben a rosszalás, a feddés és a választhatás jogától való megfosztás állapított meg büntetésképen, minél a zsinat abból indult ki, hogy egyházunk hitelveinél fogva a fegyelmet sértő egyháztagtól a lelkieken való részesedés nem vonható el s csakis az alkotmányjogok gyakorlása függeszthető fel.

15. Az intés, mint rendbüntetés tartatott fenn, melyet az egyházmegyei vagy egyházkerületi elnökség alkalmaz.

16. A 139 §. az egyház fegyelmi hatóságát a nyugalmba vonult egyházi tisztviselőre is kiterjeszti.

17. A közigazgatási bírósági ügyekben a bírói eljárás megindításának módja szabatosabban formulázott. (41 §)

18. A képviselet illetőleg a magánpanasz és a közvád lényege és ezeknek egymáshoz való viszonya határozott meg.

19. A bírói érdekeltség és bíróküldés egészen új intézkedések felvétele által részletesen szabályozott, a mire azért volt szükség, mert egyházszerkezeti alkotmányunknál fogva a bírói érdekeltségi esetek igen gyakoriak.

20. Az előkészítő eljárást illetőleg a bejelentés a közigazgatási bírósági ügyekre is kiterjesztett; nehogy azonban a bejelentés az egyházi közérdek rovására esék, részletesebben szabályozott ennél az egyházi ügyész mint vádhatóság szerepe, megadtván neki a jog, hogy a bírói eljárást saját felperessége alatt egyes esetében is hivatalból folytathassa. Ez esetben az egyeség jóvá nem hagyható.

21. Részletesen szabályozza a törvényjavaslat és szabatosan formulázza az egyházi bírósági elnöklés hatáskörét és teendőit az előkészítő eljárásban.

22. A törvényjavaslat 70 §-a meghagyja, hogy az elnökség a vizsgálatot elrendelő végzésben a panasz azon pontjait, illetőleg azon körülményeket, a melyekre a vizsgálat kiterjesztendő, pontonként tartozik megjelölni.

23. Az előkészítő eljárás egyszerűsített, a mennyiben az elrendelt vizsgálatot rendszerint egy vizsgáló biztos teljesíti s csak ha az ügy természete kívánja, bizható meg annak teljesítésével egy vizsgáló küldöttzég: egy lelkész és egy világi egyén együttesen. (73 §)

24. Részletesen szabályozza a vizsgálati eljárás menetét, a vizsgáló biztos vagy küldöttség hatáskörét és a vizsgálati eljárás nyilvánosságát és megadja a feleknek a jogot, hogy abba tényállás kiderítése céljából befolyhassanak. Utasítást és intézkedést tartalmaz arra az esetre, ha tanuk a küldöttség előtt megjelenni vagy esküt tenni vonakodnának és utasítást ad, hogy ily esetben melyik bíróság és mily módon keresendő meg.

25. Az elsőfoku bíróság előtti tárgyalást illetőleg a tervezet részletes utasítást ad a tárgyalás kitűzését, az előadó és az elnök szerepét és hatáskörét illetőleg, valamint arra nézve, hogy kik idézendők meg a tárgyalásra és miképen folytatandó le a tárgyalás, bizonyító eljárás és a bírói tanácskozás.

A tárgyalás az elsőfoku bíróság előtt szóbeli és nyilvános.

26. A bírói határozatokat illetőleg, az érvényben levő törvény álláspontjára helyezkedve, azoknak két fajtát különbözteti meg a törvényjavaslat, u. m. az ítéletet és végzést. Szabatosan határozza meg, hogy mikor kell ítélet és mikor végzés által határozni. Részletes utasításokat tartalmaz arra nézve, hogy mit kell tartalmaznia az ítéletnek és hogy miképen szerkesztendő az ítélet.

27. A törvényjavaslat intézkedéseket tartalmaz arra nézve, hogy a bírói határozat mikor közlendő a felekkel kihirdetés és mikor végzés által; meghatározza mindkét közlési módnak a joghatályát.

28. Elrendelte a törvényjavaslat 103 §-a, hogy fegyelmi ügyekben a kiegészített jövedelemmel bírói lelkész ügyében hozott ítélet az 1898 XVI. t. c. értelmében a vallás és közköztartási miniszterrel is közlendő. Ezzel kapcsolatosan megemlítetik, miszerint a 41 §. f) pontjába a fegyelmi eljárás megindítására vonatkozólag

ugyanazou törvény 9 §-nak megfelelő intézkedés vétett fel.

29. A törvényjavaslat 104 és 105 §§-ai részletesen megszabják a tárgyalásról felvett jegyzőkönyvek külalakját és tartalmát, a mire azért volt szükség, mert tapasztalat szerint a tárgyalási jegyzőkönyvek igen hiányosan szerkesztettek, a mi a felsőbb egyházi bíróságnak a revidiót szerfelett megnehezítette.

30. A felebbezési eljárást illetőleg a törvényjavaslat, a most érvényben levő törvény álláspontján áll, a mennyiben a felebbezési fokon a kontradiktórius eljárást és az első foku nem érvényesített bizonyítékokat és tényeket kizárja, azonban mindezt szabatosabb alakban juttatta kifejezésre. A 107 §-ban elvileg kimondja hogy felebbezésnek csak ítélet ellen van helye és a bíróság és elnökség végzései ellen csak oly esetben, a melyekben a törvény azt kifejezetten megengedi.

31. Egységesen és szabatosan határoz a felebbezési határidőre és arra nézve, hogy az hol és mikor jelentendő be.

32. Meghatározza a törvény javaslat, hogy a felebbezési bíróság által hozott ítéletnek mi legyen a tartalma és a külalakja. Megjelöli a feloldási (semmiségi) eseteket és azt, hogy a semmiségi esetek hivatalból mikor veddők figyelembe.

33. A perujtást a törvényjavaslat egységesen szabályozza a fegyelmi és a közigazgatási bírósági ügyekre vonatkozólag; a jelenleg érvényben levő törvényben levő eltérő szabályozás indokolatlan.

A perujtás kérdésében a törvényjavaslat úgy a határidőt, mint a perujtási eseteket illetőleg az eddigieknél szabadelvűbb intézkedéseket vett fel, a mit az a körülmény tesz indokoltá, hogy a felebbezési eljárásban a kontradiktórius eljárás, új tények és bizonyítékok érvényesítése ki van zárva.

33. A törvényjavaslat külön fejezetet szentel az egyházi bíróság határozatai végrehajtásának. Kimondja, hogy végrehajtásnak jogerős bírói határozat esetén van helye s egyszersmind precizirozza azt is, hogy mely határozat tekintetik jogerősnek.

35. A 129 § megadja a lehetőséget arra, hogy közigazgatási bírósági ügyekben az első foku bíróság, a mennyiben az egyház nyilván veszélyeztetett érdekei okvetlenül megkövetelik, az első foku ítéletnek a felebbezésre való tekintet nélkül leendő, egészben vagy részben való végrehajtását rendelheti el.

36. A 139 § meghatározza az elnökség teendőit az ítéletek végrehajtása körül.

37. 131 § a feddésre szóló ítélet végrehajtását írja részletesen körül.

38. A felfüggesztés tárgyában a tervezet a most érvényben levő törvény elvi álláspontját fogadja el, csupán az a körüli eljárásra és jogorvoslatra nézve, valamint a felfüggesztés eseteire nézve szabatosabban formulázza az intézkedéseket.

39. A törvényjavaslat 138 §-a megfelelő különös intézkedést tartalmaz azon közigazgatási bírósági ügyekre nézve, melyek 33 § 12 pontja alapján az illető fél által beterjesztett felebbezés folytán tettek folyamatba. Ilyen intézkedés az érvényben levő törvényből hiányzik s a tervezetben szabályozott különleges eljárás az e tárgyban kifejlődött bírói gyakorlathoz simul.

40 A 140 § az elévülés idejét és kezdő pontját szabatosabban formulázza és pedig úgy a fegyelmi, mint a közigazgatási bírósági ügyekben.

A VI. törvénycikk a köznevelési és közoktatási szervezetet tartalmazza. Törvénykönyvünknek ezt a részletet

mind szerkezetileg, mind *tartalmilag* módosítottuk az idő folytán felmerült szükség és megérlelődött nevelési és oktatási nézetek szerint.

Szerkezeti módosításaita az, hogy a *népnevelési és oktatási intézetek* sorába felvettük az 1-ső §-ba a *polgári fiú és leányiskolákat* (c. f.) s kivettük azok közül és a *középiskolák* közé helyeztük a *felsőbb leánynevelő intézeteket* s a *középiskolák* sorozatát kiegészítettük a *reáliskolákkal* s a *keresztyén felebaráti nevelő intézetek* sorrendjébe beigtattuk (a.) a *gyermek-menedékházakat*. Szerkezeti módosítás az is, hogy a ma érvényes törvénykönyvünk 101—104 és 108, 109, §-ait, tehát az egyházalkotmányi résznek a *tanítókról és tanárokról* szóló rendelkezéseit némi változtatással szintén ide a „köznevelési és közoktatási szervezet” cím alá irtuk át (18—23 44, 75—82 §), hogy itt a nevelés és oktatás összes tényezőire tartozó rendelkezések együtt és könnyen megtalálhatók legyenek.

Tartalmi módosításaink lényegesebb részei a tanítók, tanárok jogainak a tapasztalás és a tanügy igaz érdekei által javalt kiterjesztésére, kötelességeik pontosabb meghatározására egyházunkkal való viszonyuk szorosabbra fűzésére, fizetésüknek az állami tanítók és tanárok fizetésével való egyenlővé tételére vagy a községekkel és magával az állammal való szerződéses viszonyunk feltételeinek tisztázására vonatkoznak. (8, 9, 17, 21, 23, 30, 31, 32, 34, 35, 47, 55, 59, 61, 63, 64, 75, 85, 87, 90, 96, 98, 104, 108, 110, 115, c, 117 §.)

Kiválóbb fontosságú pótlékkal kell itt megjelölnünk a 2 § és 91 § t. Amazt, mint a mely megszabja, hogy *református egyházunk kebelében a tanítói nyelv minden nevelési és oktatási intézetben kizárólag a magyar nyelv*: emezt, mint a mely majd kiköti hogy a *ref. egyház középiskoláiban csak Magyarországon kiadott tan és segédkönyvek használhatók.*

VIII. *törvénycikk* kikezdésének magyarázásául legyen szabad egyszerűen rámutatnunk annak általánosan érzett szükségére, hogy külföldön levő magyar református hireink s egyházközsegeink lelki gondozásáról törvényhozás útján intézkedtünk.

Végül a IX *törvénycikkben* gondoskodnunk kellett egyházi törvényeinknek Horváth és Szlavonországok területén való végrehajtásáról is, a mint a Horváth-Szlavon és Dalmát országgyűlés által alkotott törvény tett szükségessé, a mely elősmeri, hogy Horvát és Szlavonországi egyházközsegeink egységes magyar református egyházunk alkotórészei s a melynek 1898. évi május hó hetedikén kelt legfelsőbb megerősítésért jólesik Felsőged legmagasabb színe előtt legmélyebb hálánkat tolmácsolnunk.

Császári és Apostoli Királyi Felsőged! Legkegyelmesebb Urunk!

Ime ezekben voltunk bátrak vázlatosan ösmertetni a második budapesti országos ref. zsinatunk alkotta ama kilenc törvénycikket, melyeket Felsőgedhez, Legkegyelmesebb megerősítés végett ezennel hódoló tisztelettel fölterjesztünk.

Ámde lehetetlen, hogy befejezésül meg ne érintsük Császári és Apostoli Királyi Felsőged legmagasabb színe előtt az 1848 évi XX. országos törvénycikk végrehajtásának magyar református anyaszentegyházunkra nézve rendkívüli jelentőségű kérdését, a melylyel fölterjesztett törvénycikkeinknek, főleg az I. III. VII. törvénycikkeknél nem egy rendelkezésre különben is elválatatlan szerves kapcsolatban áll.

Magyarországi két protestáns egyházunknak ebben az ügyben Felsőged magyar királyi kormányával tár-

gyaló meghatalmazott közös bizottsága még az 1904 év márc 24. fölterjesztette volt Felsőged magyar királyi kormányhoz az 1848 évi XX. törvénycikk végrehajtása tárgyában kidolgozott emlékiratunkat.

„A magyarországi evangéliom szerint reformált és ágostai hitvallásu evangélikus keresztyén egyházak emlékirata az 1848 XX. t. c. végrehajtásáról. Nagyméltóságú gróf Tisza István v. b. t. t. magyar királyi miniszterelnök urhoz Budapestn. Emlékirata a magyarországi evangéliom szerint reformált és ág. hitv. evangélikus keresztyén egyházaknak. Képviselve: Baltik Frigyes ág. hitv. evang. püspök és báró Bánffy Dezső ev. ref. egyházkerületi főgondnok, mint bizottsági elnökök által az 1848 XX. t. c. végrehajtása tárgyában. Kelt a két protestáns egyháznak, az 1848 XX. t. cikk végrehajtása ügyében kiküldött közös bizottsága 1903 január 29-én 1905 november 19-én, 1904 január 27-én Budapestn tartott üléseiből. Mely tisztelettel Dr. Baltik Frigyesa biz. egyházi elnöke, Báró Bánffy Dezső a biz. világi elnöke.”

S a magyar királyi kormány elnökének 1904 évioktóber hó 20 kelettel „4972/M. E. 1. Magyar királyi miniszterelnök” szám alatt a magyarországi evangélikus református és apostoli hitvallásu egyházak eme közös bizottságához intézett nagybecsű, részünkről mély és nagy hálával fogadott leiratára, 1904 évi december hó hatodikán és 1905 évi november hó hatodikán Budapestn tartott együttes üléseiből újabb fölterjesztésekkel válaszolt. Felsőged magyar királyi kormányának az országgyűlés mindkét házában tett, valamint ebben a leiratban is bentfoglalt elvi kijelentései, melyek az 1848 évi XX. törvény cikknek a bevett vallásfelekezetek szükségletei fedezését tartalmazó rendelkezéseinek az érdekeltek két protestáns egyházzal folytatott tárgyalások alapján leendő végrehajtását kilátásba helyezték, azzal az édes reménnyel töltötték el magyar református anyaszentegyházunkat, miként a magyar állam jogainkat és igazainkat elősmervén s a magyar nemzeti közművelődés oltárára évszázadok viszontagsági közepette önzetlenül, mondhatni a végkimerülésig hordott áldozatainkat méltányolván, immár nem zárkózik el többé tőle, hogy legégetőbb egyházi és iskolai szükségleteink fedezése végett anyagi erejéhez mérten támogatásunkra siessen. E biztató, bátorító illetékes kijelentések figyelembe vételével fogadta el magyarországi református egyházunk második budapesti országos zsinata főntebb érintett cikkeinknek idevonatkozó szabályait, a melyek nem az 1848 évi XX. törvénycikk teljes végrehajtását tartalmazzák, a mennyiben egyházunk ezentul is első sorban saját hiveinek anyagi erejéből kívánja fentartani magát, hanem csupán annak biztosítására vannak hivatva szolgálni, hogy nagy szegénységgel küzdő egyházközsegeink és iskoláink is képesek lesznek megfelelni fenkölt vallási és szellem-erkölcsi hivatásuknak és az egyházi adó elviselhetetlensége senkit sem hajt, mint ez sajnos nem egyszer megtörténik beiső okokból nem fakadt vallásceserére, vagy épen a vallástalanság karjaiba. Földi javakban szűkölködő magyarországi református egyházunkra nézve, mely az összetartás kemény tusái közepette már-már roskadozik, ez az állami támogatás ma már a létnek, vagy nem a létnek nagy kérdésévé vált. S az igazság méltányosság szempontjai az általános nemzeti, vallás-erkölcsi és közművelődési tekintetek még akkor is fennhangon követelnék azt, ha az 1848 évi XX. országos törvénycikk soha meg nem hozatott volna. S ez a támogatás, ez a segedelem ha célját nem akarja téveszteni — nem lehet időről-időre

szóló esélyeknek kitett olyan segély, melynek megnyerése bennünk folyton meg-meg újuló várakozásokat s jöhetnek idők kinos aggodalmakat ébreszt, hanem hasonlólag a római katólikus egyházi javak állandóságához a maradó berendezkedésre és alkotásokra kell bennünket képesítenie s a mi földolog, külön kérvény által biztosított vagyon értéket kell képviselnie. Tudjuk, hogy ily állandó vagyon, jobban mondva tőkeérték előteremtése pénzügyi nehézségekbe ütközik. De a földterhermentési és a regále jogok megváltása címén történt kötvénykibocsátások példájára is teremthet tőkét a magyar állam ama szolgálatok egyenértékűül, melyeket a magyar protestantizmus, a magyar nemzet és a magyar állam érdekében évszázadokon át teljesített és ma is teljesít.

Jobbágyi hódolattal esedeziünk Császári és Apostoli Királyi Felséged trónjánál, hogy a magyar királyi kormányal, magyarországi református egyházunk e nagy horderejű létkérdésében folytatott tárgyalásainkat legmagasabb atyai jóindulatára méltatni, illetőleg ezek correlativumát képezendő országos törvények előterjesztése és szentesítése által kedvező megoldásra juttatni kegyeskedjék, hogy ha nem azonnal, de fokról-fokra is elkövetkezzék már valahára az időknek az a gondviselészerű változása, midőn a magyar állam kormánya és magyarországi református anyaszentegyházunk egymással karöltve, egymást segítve, támogatva fog munkálkodni Felséged királyi trónja fényének, hatalmának gyarapításán s édes magyar hazánk boldogításán.

Magyarországi református egyházunk legmagasabb és legszentebb ügyét Császári és Apostoli Királyi Felséged atyai mély bölcseségebe és legkegyelmesebb jóakarataban ajánlván, a legmélyebb hódolattal öröklünk Budapesten 1906 évi június hó 1.

Császári és Apostoli Királyi Felségednek, Legkegyelmesebb Urunknak

alázatos szolgálói

a magyarországi református anyaegyház 1904 évi november hó tizedik napján megnyílt második budapesti országos zsinata nevében :

bárá Bánffy Dezső

az erdélyi református egyházkerület főgondnoka mint az országos zsinat világi elnöke.

Kun Bertalan

a tiszánmenni református egyházkerület püspöke mint az országos zsinat egyházi elnöke.

Elnöki megnyitó beszéd,

a n.-bányai ev. ref. egyh. megyei tanító-egyesület 1906 július 12-én Méhteleken tartott évi rendes közgyűlése alkalmával. — Elmondta: **Sinka Lajos** elnök.

Mélyen tisztelt közgyűlés!
Kedves Kartársaim!

Midőn szívem teljességéből üdvözlök itt minden tagot és megjelent kedves vendéget, — engedjétek meg nekem, hogy — szokásos jelentésem megtétele előtt — egy rövid pillantást vessek iskolaügyünk fejlődő életére s keresni próbáljam pár vonásban. — azokat az irányt mutató módokat és eszközöket, a melyeken és melyek által mi magunk is újabb munkatérre, megfelelőbb és több hasznat ígérő ténykedésre tereltetünk és közhasznu munkánk értékét könyebben szemléltethetvé varázsolhatjuk, becsültebbé tehetjük.

„Az egyesületi élet fejlesztése“ s ezzel egyuttal

„a tanügynek szolgálata“ „a nevelés — oktatásnak a kor kívánalmait szerint való berendezése,“ — azt hiszem, mindnyájunk előtt ismeretes jelszók, a melyeknek hangoztatása ma napság közkeletű dolog; — azonban hogy megtörtént, avagy megtörténik-e minden, mit e jelszók tulajdonképpen jelenteni akarnak, a miben irányítók kívánának lenni, hogy vajjon a nyomukban támadó tettek a munka, a ténykedés fedi-e a lényegét, s úgy alakulnak-e ki akár tanügypolitikai, akár szorosabban véve köznevelési és oktatási törekvéseink a mint e jelszók hangzása után természetesnek tartanók? már ezek oly nagy nyomatéku kérdések, melyekre egész érthető módon s kellő világossággal és határozottsággal megfelelni egy ilyen egyesületi beszéd keretében alig lehetséges.

Hiszen történik sok, a mi örömmel tölti el lelünk s a fejlődés bizonyos fokát tagadni csak a rossz akarat merészselheti, vagy annak kijelölt útját csak a vak nem látja. De hát szerintem a főkérdés az volna: Vajjon tanügypolitikai és köznevelési dolgaink teljesen megértették és megértették-e a forrongó társadalomnak felszínre kerülő kívánalmait? Vajjon érzik-e annyira a társadalom életének lüktető érverését, hogy érző szívök összedobbanjon és törekvésökben egyik szükségét érezze a másik támogatásának? hogy vajjon a mit az egyik eselekszik és akar, az a másikkal csakugyan értékesíthető és a jövőben haszonnal kamatoztatható-e?

És már így téve fel a kérdést, így keresve az összhangozt bizony alig részben felelhetünk arra teljes megnyugvással, s mélyebben vizsgálva a dolgokat, — összhangozt, egymást megértés helyett, tatóngó szakadékokra nagy hiányokra bukkanunk.

Az iskolának ugyanis, mióta kinőtt gyermekkorából mióta törvényekkel alapozott és körülvevett szerves intézménnyé fejlődött és keresi a kapcsolatot a külső gyakorlati élettel, mindég az volt kitűzött célja, hogy kielégítse nemcsak a korszellem által követelt általános műveltség kívánalmait, hanem betöltse és kielégítse az emberi életnek azokat a követelményeit is, melyek akár az anyagi megélhetés könnyebbé tételére, akár a lelki, erkölcsi élet erősebbé és nemesebbé formálása tekintetében az emberi jellemek karakterisztikus megalkotására nézve kézen fekvő közszükséglet képeznek.

Vagy röviden szólva. Megteremtteni a földi embert az anyagi küzdelmek erős és értelmes harcossává és megalkotni ebben s nyilvánvalóvá tenni az Isten képét viselő tiszta és magasztos erkölcsi lényt.

E kettős oldalú feladat megoldása, mely céljára nézve tulajdonképpen egy, célja az iskolának és mozgatója nevelés-és oktatási törekvéseinknek.

Ámde csak célja, kitűzött ideális célja, de a cél elérésére még ma sem használunk alkalmas eszközöket és nem vagyunk képesek megtalálni a megfelelő módokat.

Ime a régi elavult társadalom minden eresztékében recseg-ropog; megingatja, alapjában rázogatója az ezredéveket átélt kolosszust az új kornak friss, de homlasztó szele, a krisztianizmus szent alapvető jelszavai újra kelnek az ajkakon és talán a szivekben is érezhetővé válnak, de éppen ezek hozzák a vihart, mely elsepenni akarja a keresztyén társadalmat, mert megszóktott sablonos formáit nem tekinti többé a tömeg valóban krisztusinak s nem elégszik meg immár az igék elméleti hirdetésével, az alapvető tételek hangoztatásával, hanem azoknak gyakorlati érvényesülését óhajtja látni az életben, őrszekötni kívánja az eget a földdel akképpen, hogy az erkölcsi élet magasztos fensége az anyag

világ törekvéseiben is reális haszonnal értékesítse a maga fönségét.

Szóval egy nagy vihar morajlása hangzik ottan-ottan füleinkbe s remegve, de tehetetlenül nézzük annak a távolban kigyult egyes villámain.

Érezzük mindnyájan, hogy az átalakulás órája közeleg; tudjuk azt is, hogy az átalakulás csendes és természetes folyamatban is megtörténhetik, csak meg kell keresni a módokat arra, hogy a tömegek mert ezek szerepelnek ma minden téren megtalálják természetes és tisztességes vezetőiket, s ne jussanak könnyüvéru lelketlen igazgatók körmei közzé. A szociális kérdések megoldása elől kitérni nem lehet s különösen a református egyház és iskolák a magok érdekében is nagyobb gondal forduljanak az e fajta mozgalmak felé.

Oda kell állani az iskolának, oda a templomnak, illetve ezek hivatott öreinek a tömegek élére s a kezökben lévő hatalmas eszközökkel odahatni, hogy a nemzeti és köztársadalmi élet megújulása, a szociális átalakulás az ő becsületes és bölcs vezetősök mellett rombolás nélkül természetes utján jusson el céljához.

Az iskola köteles hova tovább nagyobb erővel s figyelmesebb körültekintéssel a gyakorlati élet mezejére kiszállani, mert csak úgy és akkor lesz majd valódi népiskola, ha a népnek élet szükségleteihez alkalmazkodik ha tanításra felvett tárgyak a kikerülhetlen elméleti ismeretek nyújtása mellett, folyton-folyvást a népelettel keresik a szorosabb kapcsolatot s meg tudja érteni s képes is leendő megoldani azokat a gyakorlati élethez tömörülő feladatokat, melyek a tömegek életében az értelmes és rendszeres munkát, a munkának gyönyörűségét fogják állandóvá és kedvelté tenni.

Fő dolog leendő erre nézve az iskolai nevelés és oktatásnak, már az alsóbb fokon is úgy rendezkedni, be, hogy a kézügyesség fejlesztésével, az életben is hasznosítható kézimunkával kapcsolatosan adassanak elő az elméleti tárgyak s míg az egy-és három osztály növendékei játszva foglalkoznak bizonyos testi erejöknek és értelmi fejlettségüknek megfelelő munkával, addig már a negyedik osztálytól kezdve komolyabb s hova tovább haszonnal járó munkák legyenek a gyermekek iskolai feladatainak testvérült részei, igaz és kedvvel kezelt kézfoglalkozásai.

Főcél mindenkor az, hogy a gyermekek lássák, miszerint rendszeres munka nélkül megélni nem lehet s becsületes embernek nem is szabad és hogy később az élébe is kilépve tapasztalják az iskolai munkának hasznosságát, életrevalóságát.

Hogy mik lennének az iskolai munkának tárgyai, illetve a kézimunkának micsoda nemei állítandók be a a kézügyesség és munka címe alatt az iskolai tanítás menetébe? azt e beszéd keretében taxative fel nem sorolhatom, de elvileg jelezhetem, miszerint minden vidéken a népelet szükségéhez mérten más leendő ez a foglalkozás s legfeljebb az első-harmadik osztályokban lehet és kell azt általánosítani.

Tisztelt értekezleti közgyűlés! Nem új dolgok ezek, melyekről itt szólok, nem ismeretlen fogalmak „az iskolai kézügyesítés,“ a „kézi munka,“ az „életnek tanítás“ egyes kifejezések, hiszen mint méheraj, örökös jelszóként ott röpkednek azok a levegőben, ott zsonganak füleinkbe, sőt kísérletek történtek s történnek itt is — ott is azok árnyalatának némi megvalósításához és különösen az új tantervben egy hatalmasnak látszó lépés történik ily nemű tanítási rendszernek beállításához, azonban mindezek csak kísérletek és eddig merem mondani, meddő kísérletek maradnak, mert hiányzik egye-

temlegesen érteve ehez az új iskolához a megfelelően képzett tanerők serege hiszen a képzőintézeti előkészítés még most is nagyobb részben tudnivalókkal, elméletismeretekkel tömi tele növendékeit s minél kevesebb gyakorlati érzékkel és az életre tartozó cselekvési képességgel bocsátja ki a munkatérre a maga növendékeit. Nem csoda azután, ha ezek képtelenek megvalósítani még azt a haladványos kívánalmat is, mit az új tanterv ezen a téren célul tűz ki, és amelyen előrelépve egy kevés friss vért kíván csepegtetni a régi iskola sablonos életébe s egy fénysugárral beakar világítani a jövőbe, hol a messze távolban a kitűzött cél barátságos módon integet felénk s édesen csalogat bennünket a régi kitaposott országutnak elhagyására.

Mindenesetre tehát a képzők életében szükséges egészen új iránynak érvényesülését elősegíteni s beállítani oda a gyakorlati képzést, mint a tanításnak egyedül való központját.

De ezek mellett főgondunkat képezze magában a a népiskoláan tanítási rendszerünknek gyökeres átalakítása.

Oktatásunkban az elméleti ismeretek alapján divó és uralkodó *alaki képzést* szorítsuk le természetszerű alantabb helyére, megmentvén az uralkodó trónust a gyakorlati képzés igaz méltóságának.

Erre nézve pedig legelső és legfőbb teendőnk: az iskolai könyvnelkülözés s az ezzel kapcsolatos butítórendszer eltörlése, a kézikönyvek nagy részének kihajigálása s helyettük olyan, iskolai értelemben vett, enciklopedikus iskolai olvasókönyvek beállítása, melyek a gyakorlati oktatás központját képezendik s úgy a tanító mint a gyermek kezében studium generáljai leendnek a népiskolai tananyag közléseinek.

Természetes, hogy e rendszer mellett nincs befejezve a népiskolai képzés, a mindennapi iskola itt is csak az alapvető munkát végezi, a tovább képzés az ismétlő, a gazdasági ismétlő iskola, az ifjusági egyesületek, a felnőttek oktatása stb. feladata és kötelessége, de ezekről ez alkalommal részletesen nem beszélhetek.

Hogy milyen nagy munkát, mily folytonos foglalkozási tért nyit meg az ily módon beállított új rendszer a tanító előtt, azt mi tanítók tudjuk és ismerjük, érezzük annak terhét, de azt is tudjuk és érezzük, hogy ez a munka feltétlenül hasznos célra vezető és ennél fogva gyönyörűsége, és mert ilyen, mi lelkesedéssel fogunk helyt állani.

Főbb vonásokban elmondván ezeket az iskolai feladatairól s bár ezek egyetemlegesen foglalják össze a teendőket minden felekezeti különbség nélkül, mégis engedjék meg nekem, hogy mint ref. tanító-egyesület elnöke, megkeressem egyházi életünkkel a sorosabb kapcsolattal s vázoljam a lehető rövideggyel egyes vonásokban az iskolának a templommal illetve a tanítónak a lelkes munkájával való harmonikus ténykedését, azt a munkatért, hová mindkettőnek kikel szállani s testvéries egyetértéssel munkálkodni a nép javára s egyháztársadalmi életünk ujabban való megerősítésére.

Nem új dolgot mondok, ha hangoztatom, hogy a lelkesítő teendő ma éppen olyan egész embert kíván, mint akármely hasznos szak-és gyakorlati életpálya, melynek hatása sokszor közvetlenül és elég gyorsan jelentkezik az egyes társadalmak életében.

Csak az a különbség a kettő között, hogy a lelkesítő maga körében várja és türelemmel reményli kitartó és magasztos munkájának eredményét és bizony a legtöbb esetben csak egy új nemzedék életében látja koronként megcsillanni azt a biztató fénysugárt, mely

édes érzéssel tölti el mások boldogságán tünődő lelkét és ajkára adja a megnyugvást keltő szót: „Mégis nem éltem hiába!”

Tehát a legtöbb esetben egy egész élet feláldozása kívántatik ahoz, hogy mint egy Mózes, felhatolhasson a Nébó hegyére s megláthassa azt a picinyke kis derítő fénysugárt. Munkájának gyümölcsét rendszeren mások szedik le és mások élvezik s miután csendes, de céltudatos munkálkodásának külsőleg is látható eredményét csak a komolyan vizsgálódó lelkek veszik észre, bizony igen sok esetben magasztos működését hálátlansággal fizeti meg a világ.

Tévedne azonban, ki úgy vélekednék, hogy a lelkész s különösen a mi lelkészeink a templomi szolgálattal s az ehez kapcsolódó hivatalos teendőkkel teljesen elvégezték munkájukat s nincs többé mit várni és kívánni tőlök.

A társadalom mindenkivel szemben nagy igényeket támaszt ma s bizonyára a lelkészt sem hagyja azok sorából, akiket ez igények mértéke aláállít.

Magok a lelkészek érzik különben legjobban, hogy a megváltozott viszonyok közt, Isten ígését, s mindent mit a lélek nékiek kijelentett s tudniok megengedett, nem szabad a templom szűk falai közé rekeszteniök, hanem ezen isteni adományokkal és szerzett ismeretekkel, tapasztalati bölcsességekkel kikell szállaniok a forumokra, elkell menniök a közterekre és hirdetni az ígét mindenütt „alkalmas és alkalmatlan időben,” munkálni hiveik földi boldogulását is azért, hogy annál inkább biztosíthassák számukra az örök a mennyei boldogságot, azt a fényes gyönyörűséget, melyet szem nem látott, fül nem hallott és emberi elme ki nem gondolhat vala, de a mely után való vágyakozás leghőbb kívánsága reménysége minden becsületes hívő léleknek.

Hogy pedig ez megtörténhessék, a lelkésznek is tanítani oktatni, felvilágosítani kötelessége hivatás minden alkalommal, hiszen a szabadság és boldogulás tengerentúli országából fülünkig hangzik már az az okos példaszó hogy, „aki tanítja a népet, uralkodik a népen.”

És éppen erre van nekünk szükségünk a forrongó nemzeti és köztársadalmi élet kialakulása idejében. Hiszen ha igaz lelkű, becsületes, értelmes és krisztusi lélekkel de megfontolt bölcseséggel akarjuk a megavult társadalomnak ujja alkotását, a munkának minden téren való megbecsülését s a valódi érdem megjutalmazását: akkor biztosabban és hamarabb érkezik el a teljes átalakulás időpontja s elérkezik a nélkül, hogy nyomában vér és romok meradjanak s a megtévesztett szabadság útján sirás és jajgatások hangozzanak.

De nemcsak a köztársadalom, hanem a szorosabban vett egyháztársadalmunk érdekében is egyedül való hathatós mentőszó az, ha a lelkészek mindenütt és mindenkor tanítják, oktatják bajaikban tanácsolják a népet s a velök való érintkezést minden alkalommal keresik.

Erre szolgáló eszközök volnának a vasárnapi iskolák, vallásos esték (téli időben) tartása, szervezett énekkarok, ifjúsági egyesületek figyelmes felkarolása, azoknak lehetőleg elnöki vezetése és azokban a tanítóval, kántorral való testvéries együtt működés.

Ezek és ilyenek volnának a lelki, az erkölcsi élet nemesítésére szolgáló munkálkodási keretek, melyekhez csatolom még a missiókban filiákban, szórványokba, való időnkénti kiszállásokat, még pedig a kántorral együtt, hogy évenként legalább egyszer-kétszer istentiszteletek tartassanak.

Ez még azonban csak felemunka. A lelkésznek

különösen az egyszerű falusi élet szükségleteihez mérten, hivei földi boldogulását is számon kell tartania munkával tanácsos odahatni, hogy szegények, gazdagok egyiránt lássák és felismerjék a boldogulhatás útját s megtalálják annak eszközeit. E végre szolgál a szövetkezeti ügy felkarolása.

Alakítsanak hitel-fogyasztási, értékesítő, gazdasági szövetkezeteket melyek által míg a maguk megélhetését is tevékeny munkájuk árán könnyebbé tehetik, addig a népnek okos vezetéssel, kiszámíthatatlan hasznot képesek biztosítani a mennyiben az anyagiak mellett megtanulják az okosabb és célszerűbb gazdálkodást a takarékoságot s az önálló gondolkodásra szoktatás mellett bizonyos rendet, fegyelmezettséget, mely nélkül ma boldogulni nem lehet.

Szükséges ezenkívül, hogy a lelkész igyekezzék megismerni a hiveknek megszokott munkakörében és foglalkozásában is azokat az eszközöket azokat a módokat melyek által akár háztartásukban akár gazdálkodási és más foglalkozási viszonyaikban előbb vihetik dolgaikat, eredményesebbé tehetik fáradozásukat és éppen erre szolgálhatnak téli estéken a népeletből vagy egyenesen a foglalkozás köréből merített tanúságos felolvadások értékesítései melyek azt céloznák hogy a kor vívmányait okosabb és bölcsőbb emberek tanácsait figyelemre méltatva, eddig gyakorolt életfoglalkozásukban a fejlődés s ennek kapcsán a megélhetés mind nagyobb biztonsággal elérhető legyen.

És bizonyára, ha az a nép akár a tömeg nemesak látni de az eredményben tapasztalni fogja, hogy lelkésze szívesen foglalkozik vele s boldogulásának, előmenetelének eszközeit igyekszik kutatni s a közzjóra felhasználni ha látja, hogy templom és iskola, mind két jótévő nemtő állanak őrt felette s bajaiban, küzdelmeiben segíteni próbálják, akkor bizonyára ezeket fogja igaz és természetes vezetőinek tekinteni s az izgatok csabításai hatás nélkül fognak hangzani füleibe.

És amikor majd így tartja kezében a vezetést templom és iskola, mikor valóban meggyőződésből áll oda a társadalmi reformokat sürgetők elére s nem erővel, nem is durva hatalommal, a tömegek fanatizálásával, hanem valóban az Urnak lelke által akarják lassanként ujja teremteni a világot: akkor eljön az időnek teljessége és nem félhetünk többé a köztársadalmi nem az egyháztársadalmi élet összeomlásától mert kibocsátja az Ur az ő lelkét és megújítja a földnek színét.

Ez bizonyára megleszen, csak munka, buzgalom, lelkesedés, kitartás és erős akarat ne hagyjanak el bennünket. Állja meg helyét mindenki emberül ott, hova hivatása az isteni gondviselés állította!

KÜLÖNFÉLÉK.

— Bizalommal kérjük fel Lapunk olvasóit, hogy úgy a hátralékos, mint a folyó évre esedékes előfizetési díjakat lehetőleg forduló postával beküldeni méltóztassanak. A hátralékokat mi készpénz gyanánt vettük át, a f. évi I. és II. negyedévi előfizetési pénz beküldését pedig a dolog természeténél fogva a sokszor bejelentett, az előfizetők által megsürgött cimszalagon történő nyugtázás is szükségessé teszi.

— **A jáнки harangok.** Holnap lesz a napja, midőn a jáнки új harangok szava megzendül a derék szatmármegyei község felett. Ünnepe lesz ez a buzgó hiveknek többszörösen, melyet régóta várnak. Nem csuda ha várakozásuk és örömük meghihlette ősz püspökünket is, ki atyafi látogatni a múlt hetekben Jánton időzött. Ennek az ihletnek a gyümölcse az a szép harangbeállítási ének, melyet lapunk elején közlünk. Az Ur van mivelünk és a mi egyszerű kis egyházainkkal, hogy nyomoruságos viszonyok közt is előbbre tudnak menni, hogy annyi teherrel terheltetve egyik templomot újítat, másik orgonát állíttat, a harmadik órát készít. De az Ur van a mi szeretett püspökünkkel is, ki a 90 éven felül ma is dicsőítő énekkel áldozik. Áldozzék is még soká.

— **A város és az ev. ref. főgymnázium.** Ismeretes, hogy a tegutóbbi városi közgyűlésen a kerület kérelmére a törvényhatóság a debreceni új ev. ref. főgymnázium építésére 400 ezer koronát szavazott meg. Kimondotta azonban, hogy e segély összeggel szemben joga lesz az intézet ügyeibe beleszólni, a tanárválasztásnál jogát érvényesíteni. A város tanácsa mai ülésen bizottságot küldött ki arra nézve, hogy a feltételek megállapíttassanak. E bizottság tagjai Kovács József polgármester, Vecsey Imre főjegyző, Oláh Károly, Magoss György, Acél Géza és Roncsik Lajos. A tanács felhívta az egyházat, hogy szintén küldjön ki bizottságot, amely egy összehívandó ülésen a város és egyház jogait megállapítsa. De talán ez utóbbi nem is tartozik a városra?

— **Allamsegély.** A m. kir. valóságügyi kormány a nagybányai ujonnan építendő gör. kath. templom céljaira **20 ezer** korona államsegélyt adományozott.

— **Fontos határozatok.** A kaposvári református lelkészi kör jun. 28-án tartott értekezletén több fontos megállapodás mellett a következő életbe vágó határozatokat is hozta. Vegyes házasságoknál azokkal szemben, akik reversálist adnak, érvényesíteni kívánja az egyházi fegyelmet; óhajtja, hogy a lelkészi állások üresedése alkalmával a lelkészi jövedelmek az egyházmegyei pénztárba fizetessenek be; a lelkészi fizetések természetbeli jártndóságait csak időről-időre kívánja készpénzre váltztatni; a lelkészi fizetések a kongrua szempontjából újra felszámítandók; a jövő évre adandó államsegélyt az egyházi adóterhek csökkentésére fordítandónak tartja; végre az 1848. XX. törvénycikk végrehajtása ügyében protestáns kongresszus tartását mondta ki kívánatosnak.

— **A piaristák megrendszabályozása.** Magyar Gábor, a piarista-rend magyarországi rendfőnöke két rendkormánybeli taggal indult Rómába, a piaristák nagygyűlésére. A piaristák római gyűlése előtt már Magyarországon is gyűlésezett a papság, mikor is Majláth Gusztáv a hírhedt erdélyi püspök, mint a pápa képviselője elnökölt, a mi már száznyolevan év óta nem történt meg. A Rómában tartandó gyűlésnek célja a kegyesrendiek szigorított alapszabályainak a keresztülvitele. Elfogják határozni, hogy a magyarországi piaristák épen úgy Rómától függenek, mint a külföldi piaristák. Rómából neveznek ki mindenkit, Róma függeszt föl, szóval Róma parancsol. És még mi beszélünk a szociálisták internacionalismusa ellen.

— **Kathólikus lelkészek kiépése.** Párisból írják: Mióta kihirdették azt a törvényt, amely az államnak az egyháztól való elszakadását mondja ki, nap-nap után megesik, hogy kathólikus lelkészek elhagyják kevésbé jövedelmező egyházukat. A legtöbbje felhasználja a nyugdíját s polgári foglalkozás után néz. Ezek a feltűnő kilépések nem is történnek mindig esendben. A leghangosabban Roussin abbé hagyta el pápi állását és hitét: röpiratot írt, amelyben nyíltan veti oda a keztyűt a papság elé. Könyvének „A római és nem római kathólikusok” a címe s a tendenciája az, hogy Róma elferdítette és kijátszotta a Krisztus tanait, aki egyszerűséget, jóságot és szeretet hirdetett. A könyvnek erős részletei vannak. A többi között felhív minden katolikust, hogy semmiféle dispenzációért, vallási és szellemi szolgálatért egyetlen fillért se fizessen. A pápi nőtlenségről s a gyónásról a legkülönösebb adatokkal szolgál a könyv. S az utolsó fejezete a klastromok botrányait szellőzteti.

— **Vevőt keresek a következő nyomtatványokra:**
I. „Debreceni Protestáns Lap” 1881-től 1905-ig terjedő 25 évfolyam. A 12. első évfolyam be van kötve puha fedéllel, 12 darabban. Hiányzó számok: 1896-ról a 15-ik, — 1897-ről az 52-ik, — 1899-ről a 11, 27 és 28-ik, 1900-ról a 22, 23 és 39-ik, 1901-ről az 1-től 10 és 28-ik, 1902-ről a 49-ik, 1903-ról a 7-ik, 1905-ről a 47-ik. A 25 évről összesen 22 szám hiányzik. Tizenhét évfolyam teljes, ép példány. II. „Értesítők” a Debreceni ref. főgymnáziumról 187 ²/₃-tól 190 ⁴/₅-ig. Egyetlen évi hiányzik, az 190 ¹/₂-iki. A meglevő 32 évi folyam teljes, ép példány. A 23 első évi kötve van 3 vaskos kötetben, a többi füzve. III. „A tiszántuli ev. ref. középiskolai tanáregyesület Évkönyvei” 187 ⁸/₉-tól 190 ¹/₂-ig, 18 évfolyam. A 13 első évfolyam kötve, 4 kötetben, az 5 utolsó évfolyam füzve. Teljes, szép példány. IV. „Jegyzőkönyvek” a tiszántuli ev. ref. egyházkerület közgyűléseiről 1872-től 1901-ig. A 30 év folyamán tartott 64 közgyűlés jegyzőkönyvei hiánytalanul megvannak, egy különálló „Betű rendes tárgymutató”-val. Az 1901-évi két közgyűlés jegyzőkönyve füzött példány, a többi be van kötve 12 vaskos kötetben. Teljes, szép példány. A mérsékelt vételárból keletkező összegek a csombordi kised és szegény egyház templomépítési költségeinek fedezésére fognak fordíttatni. Csombord (u. p. Nagyenyed) 1906. jul. 20. Elek Lajos ref. lelkész.

— **Polgári leányiskola Hajduszoboszlón.** Nem régiben erős mozgalom indult Szoboszlón arra nézve, hogy az állami polgári fiúiskolával kapcsolatosan áll. polg. leányiskola állíttassék. Azonban közbejött a nagy nemzeti küzdelem és az a körülmény is, hogy városunk nincs abban a helyzetben, hogy anyagi áldozatokat hozhasson. Most ismét felszínre került a kérdés. A város és az ev. ref. egyház nem tudnak segélyt adni, a kérdés megoldása pedig halasztást nem tűr. Az államot kell tehát felkérni arra, hogy az e vidéken nélkülözhetetlen intézetet ha csak lehet, már szeptember 1-én megnyissa.

— **Gyász hírek.** A beregi ev. ref. egyházmegyének legközelebbi két érdemes tagja dőlt ki az élők sorából. Körössy Pál vásárosnaményi ev. ref. lelkész, ki élete 72-ik, lelképásztorkodásának 51-ik évében e hó 10-én szenderült el az Urban és Bakesy Gyula Dercen község érdemes lelkésze, ki 43 évi itteni apostoloskodás után 12-én hunyta le örök álmra jóságos szemeit. Nyugodjanak békében; áldott legyen emlékezetük. Itt említjük meg, hogy *Torma Károly* köbölküti lelkész még május folyamán elhunyt. A puritán jellemű lelkészről, ki a nagykerület egyik legjelesebb szónoka volt, a kit egyháza ma is sirat, eddig senki se tartotta méltó-

nak megemlékezni. Irjuk hát ide, hogy temetése május hó 22-én történt. Felette az esperes, Csuka Ferencz és Demjén Ferencz lelkészek szolgáltak. Béke poraira.

Tartalom-jegyzék: Harangszentelési ének. H. Kiss Áron. — József Vándor. — Közéletünk: A zsinati felirat eredeti tervezete. — Elnöki megnyitó beszéd. Sinka Lajos. — Különlék.

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. FERENCZY GYULA.

Pályázat.

A máramarosszigeti ev. ref. lyceum pénztárnoki állására ezennel pályázat hirdettetik.

A megválasztandó pénztárnok köteles lesz a lyceum pénztárait (főgymnasiumi, jogi és tápintézet) kezelni, az e célból szükséges pénztári naplókat, főkönyveket, nyilvántartásokat és értéki táblázatokat pontosan vezetni, a gondjaira bízott pénzeket, értékpapirokat és egyéb értékeket őrizni, az iskola ingatlanaira felügyelni, azokat kezelni, s az ig. tanácsnak részére kiadott utasítást pontosan végrehajtani. Végül köteles két évi javadalmazásának megfelelő biztosítékot az ig. tanács által megjelölendő módon készpénzben, vagy óvadékképes értékpapirokban letenni.

Ez összes javadalmazása 1600 az az egyezerhatszáz korona.

Ugy az ig. tanács, mint a megválasztott pénztárnok részére három hónapi felmondási idő biztosítatik.

Pályázhatnak ezen állására ev. ref. vallású és fedhetlen előéletű magyar állampolgárok, kik a pénztári könyvvitelben való jártasságukat igazolni képesek.

A keresztlevéllel az egészségi állapotot igazoló orvosi bizonyítvánnyal, valamint a szakismereteket igazoló okmányokkal felszerelt pályázati kérvények 1906. évi augusztus hó 20-ig adandók be Szikszay Zoltán m.-szigeti ev. ref. espereshez.

Máramarosszigeten 1906. július hó 3-án.

Héder János,
lyceumi h. gondnok.

Kitünő tanttónő vidéken állást keres. Választ „szorgalmas” jeligére kiadóba kérek.

Pályázat.

A nagypaládi ev. ref. egyház másodtanítói állomására. Fizetés: két szobás lakás konyhával, 800 korona havi részletekben az egyház pénztárából fizetve, két öl kemény tűzifa, tandíj 200

korona körül. kötelessége I—II. vegyes osztály vezetése az egyházkerületi tanterv szerint, szükség esetén kántor helyettesítése, Az állomás szeptember elsején elfoglalandó.

Csak református vallású okleveles férfitanítók pályázhatnak s felszerelt kérvényeiket augusztus 29-ig Nagypaládra (Szatmár m.) a lelkészi hivatalhoz küldjék.

Pályázat.

hitoktató-segédlelkészi állásra.

A torontál-vásárhelyi ev. ref. egyház presbyteriuma pályázatot hirdet az ujonnan rendszerített hitoktató segédlelkészi állásra. Évi fizetés: 1200 azaz Ezerkétszáz korona az egyházpénztárából havi előleges részletekben. Ezen fizetés az iskolák államosítása után, mely folyamatban van, fölemeltetik.

Kötelesség: vallástanítás a községi iskolákban a miniszteri tantervben megszabott órákon. Rendes segédkeyés a lelkészi szolgálatok végzésben.

Kérvények lelkészképesítő bizonyítvány vagy lelkészi teendők végzésére nyert felhatalmazvány melléklésével augusztus hó 25-ik napjáig az egyháztanácshoz küldendők. Az állás szeptember 1-ső napján elfoglalandó.

Torontál-vásárhely 1906. július 25.

Az egyháztanács.

Pályázat.

A tiszadobi ev. ref. egyház pályázatot hirdet az ujonnan szervezett IV ik tanítói állomásra, egy próba év utáni állandósítással.

Javadalmazás: 1. Kényelmes és tisztességes lakás természetben. 2. Törzsfizetés: a) Az egyház pénztárából 200 kor. b) Államsegélyből 600 kor. 3. 1/4 hold kert, vagy e helyett 16 kor. 4. Korpótlék évi 100—100 kor. ötször, az 1893. évi XXVI-ik t.-cz. értelmében szintén az államtól.

Kötelessége a megválasztottnak a népiskolában a tiszántuli egyházkerület tanterve és tankönyvei alapján azt az osztályt vagy osztályokat vezetni, a melyekre az iskolaszék javaslata alapján a presbyterium lekötelezi. Kötelessége lesz, ha a felsőbb leány osztályok vezetése bizatik reá, növendékeit vasárnap délelőtt mindig, hétköznap hetenként legalább háromszor az istenistületre vezetni.

Kántortanító betegsége esetén és a kánikus órákon a templomi gyülekezet éneklésé-

nek vezetése. Az állás szeptember 1-én elfogalandó.

Kérvények okmányokkal augusztus 19-ig alólirotthoz küldendők.

Tiszadob, 1906. július 24.

Tóth Lajos,
ev. réf. lelkész.

Pályázat.

Az okányi községi elemi iskolai tanítói állomásra.

1. Fizetése :

I. A község pénztárából.

a) készpénzben 1000 korona, évnegyedenként előre fizetve.

b) kényelmes lakás, nagyobb házi kerttel.

c) gazdasági ismétlőiskolások tanításáért, ha megfelelő képesítéssel bir és ezen iskola vezetésével megbízatik, évi 100 korona.

II. Az egyház pénztárából.

a) énekvezéri fizetésben 100 korona.

b) 250 négyzet szőlőföld szabad használata.

c) 3300 lélek után mintegy 350 korona stóla.

III. Az államtól:

Ötödéves korpótlék.

2. Köteleessége :

a) Azoknak az osztályoknak, az összes tantárgyakban való tanítása, melyre esetről-esetse beosztva lesz.

b) templomi éneklés vezetése.

Kik az orgonázásban jártasok és ezt hiteles okmányokkal igazolják, azoknak a választásnál előny adatik.

Pályázni kívánók, kik csak okleveles fitanítók lehetnek, kellőleg felszerelt kérvényeiket alólirotthoz augusztus 5-ig adják be.

E pályázati hirdetményvel kapcsolatosan megjegyeztetik, hogy a megválasztandó kántortanító az egyháztól évenként még 100 korona készpénzt és 3 köből tiszta, rostált búzát nyer; köteleessége levén az egyházzegyzőséggel együtt járó teendők végzése, legátusok el látása és akadályoztatás esetén lelkész helyett az istentisztelet végzése.

Ha pedig az igazgatói teendővel is megbízatik, ezért a községtől évenként 100 korona tiszteletdíjat kap. Személyes megjelenés kívánatos.

Az állás folyó év szeptember 1-én elfogalandó.

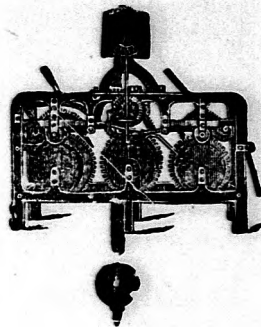
Okány, Bihar m. 1906. július 8.

dr. Márk Ferencz
iskolaszéki elnök.

— „Antidol“ a legjobb gyógyszer: fejfájás ideges fejfájás és nátha ellen. A szert nem kell bevenni, néhány csepp a tenyéren eldörzsölve, s használati utasítás szerint belélegezve, azonnal megszünteti a bajt. Sok ezer ember használja s mindenki csak jót mond róla. Kérdezze ismerőseit, hogy használta-e már az Antidol-t, amely nagy hatásáért arany éremmel lett kitüntetve. Egy üvege ára 1 kor. 20 fill. és 35-ször mulaszthatja el vele fejfájását. Kapható: **Grósz Nagy Ferencz** gyógyszerterében Debrecen az Arany egyszaruhoz.

Toronyórák

palota-, városházi-, gyári- és lak-tanya berendezését a legelőnyöseb-ben eszközli

Mayer Károly utóda
Müller János

első magyar óragyár

= gőzerő berendezéssel =

Budapest, VII., Csömöri-ut

50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Tokaj-hegyaljai borok!

A sárospataki fogyasztási és értékesítő szövetkezet bor osztályánál megrendelhetők:

Sárospatakon.

Fehér asztali borok különféle évjárat	75—100	korig.
Pecsenye „ „ „	90—150	„
Szamorodni „ „ „	99—400	„
Asszu „ „ „	360—960	„

Göncy hordónként értve.

Palaczkozott borok.

	1	7/10	1/2	35/190
	Literes üvegben			
	Korona értékben.			
Asztali borok.				
1905. Tolesvai s, 1905. Sárospataki furn.	90	60	45	32
1905. Sárospataki furnint	70	50	35	25
1906. Bodrog-olaszi „	1	70	50	36
Pecsenye borok:				
1902. Tolesvai S.pataki Bodrogolaszi furn.	1 20	80	60	48
1905. Sárospataki furnint	1 30	90	65	45
Szamorodni:				
1903. Tolesvai	1 40	1	70	50
1902. „	1 60	1 14	80	57
1901. Tokaji	1 80	1 28	90	64
1901. Tokaji vagy Sárospataki	2	1 42	1	71
1901. Tarczali	4	2 84	2	1 42
Asszu:				
1901. Tnkaji 1./p.	4	2 84	2	42
1901. „ 3./p.			3	
1901. „ édgs muskotály			10	
1901. „ essentia			12	
Vörös borok				
1904. Sárospataki vörös	1	72	50	36
1966. Egri bikavér	2	1 42		71

Saját égetésű Cognac, és Törkö pálinkák hordóban vagy üvegekben.

Árjegyzék ingyen küldetik!

A szövetkezet a borok tiszta kezeltése és eredetiségeért kezességet vállal.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és díszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, díszműcikkben és bőrmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

Anyakönyveket, tartós jó kötésben.
Szent Bibliát és emléklapokat
különleges diszkötésben jubileumokra.

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására táblákat, melyek a szöszéken vagy temetéseknél előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számos e szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikkre nézve azonnal szolgálók, — ár számítások a különleges munkákhoz, — mint *Disztáblák, Emléklap és aranykönyveken, rajzokkal, Kivánság szerinti stylusban, levéltári írománytartó fedeleket.*

Király balzsam

Köszvény és csusz ellen.

Legujabb gyógyszer.

Ezen balzsam legujabb gyógyszer úgy belsőleg, mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. **Király-balzsam** készítményem mint házi szer szükséges, hogy minden háznál kéznél legyen, mert úgy belsőleg, mint külsőleg kitűnő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgörcsnél esikarásnál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják **köszvény**nél **csuznál** továbbá meghűléseknél, fog és fejfájásnál pár perc alatt hat. Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz lehellet szagtalanítására. 1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6 kor. 65 fill. Utánvétellel bérmentve.

Magyar ember nem használ mást, csak a **Hajdusági pedrót !!**

mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes

bajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos.
Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K. 65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany-egyszaru” gyógyszer-tára a hol minden bel- és külföldi gyógyszer-különlegességek eredeti árakban beszerezhetők.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

A tiszántuli ref. egyházkerület lelkész és tanító urai előtt nem ismeretlen a

„NEUMANN M.”

cs. és kir. udvari szállító-cég.

Hiszen évek hosszú sora óta, a mióta ez a cég a közönség osztatlan bizalmát bírja, nincs eset rá, hogy e nagy egyházkerület lelkészei, tanítói Debrecenben járva, ne tekintsek meg azt a kitűnő hírnévnek örvendő nagy áruházat.

A kitűnő minőségű férfi-, fiu- és gyermek-ruhákkal felszerelt áruház kielégíti a legkényesebb igényeket is. Ezt bizonyítják az összes vásárlók, de különösen azok a szülők, kik gyermekeik ruhaszükségletét itt szerzik be.

A nagytiszteletű lelkész és tanító urak Debrecenbe jöve, ne mulasszák el ezt a látványosság számba menő hatalmas áruházat

megtekinteni. Igaz élvezettel fogja látni mindenki ezt a nagy üzletet, mely a szoliditásnak olesóságnak mintaképe.

Nincs itt holt saison soha. Élénk az üzlet az év minden szakában, mert a vevők óriási tömege helyből úgy mint vidékről a **Neumann M.** céget keresi fel.

A cég főtörekvése az üzlet jó hírnevét minden időben és körülmények főzött fentartani, de arra nem is volt eset, hogy **Neumann M.** áruháza ellen panasz emeltetett volna.

Olcsóság, tartósság és csinoság tekintetében a Neumann cég áruai versenyen felül állanak.

A tiszántuli egyházkerület lelkész és tanító urai pedig különösen bizalommal fordulhatnak az üzlet vezetőjéhez, mert hiszen mint törzs vevőközönség különös figyelemben részesülnek minden alkalommal.

Ezután figyelmükbe ajánljuk ezt a régi kitűnő hírnevű céget.

NEUMANN M cs. és kir. udv. szállító Debrecen. főtér, a postával szemben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPÍTOTT 1845-ben.